

EN VOLDTÆGTSMAND PÅ DIN VEJ

Performance, aktivisme og erindring under *el estallido social* i Chile

Det er den 20. november 2019, og vi befinder os i et trafikeret kryds i den chilenske kystby Valparaíso. Trafikken bliver pludselig stoppet af en gruppe aktivister, der indtager krydset. En fanfare lyder fra en medbragt kazoo, der signalerer starten på et tungt technobeat (LASTESIS, “intervención colectivo”). Performanceen *Un violador en tu camino*, eller på dansk: En voldtægtsmand på din vej,¹ skal til at blive opført for første gang. På dette tidspunkt vidste ingen, at den skulle blive en af de mest ikoniske æstetiske udtryksformer fra denne omtumlede periode i nyere chilensk historie.

En måned før var Chile blevet kastet ud i den største protestbølge, siden landet efter 17 års diktatur under General Augusto Pinochet vendte tilbage til demokratiet i 1990. *El estallido social* (Det sociale udbrud) var blevet antændt af en metrotakststigning i hovedstaden Santiago. Anført af studenteraktivister udviklede protesterne mod de øgede transportudgifter sig hastigt til en massebevægelse, hvis primære fokus var et storstilet opgør med social ulighed opretholdt af den stadig gældende neoliberale forfatning, der blev udarbejdet under diktaturtiden. *El estallido social* var

---

1 Alle oversættelser i artiklen er forfatterens egne.

en del af, hvad Donatella della Porta har kaldt for et globalt *Hot Autumn*, hvor en lang række protestbølger brød ud på samme tid i Libanon, Irak, Ecuador, Spanien og England (2). Protesterne i Chile fortsatte helt indtil COVID-19-pandemien lukkede landet ned i marts 2020. Det lykkedes for massebevægelsen at presse de chilenske politikere til at indgå en aftale om at starte en demokratisk forfatningsproces, der kan ende med, at landet får en ny forfatning (Senado.cl).

I denne artikel vil jeg med afsæt i dens tekst, koreografi, visuelle udtryk og placering i det offentlige rum undersøge, hvordan gadepremencen *Un violador en tu camino* greb ind i *det sanseliges deling* (Rancière, *Den frigjorte*) og dermed muliggjorde fremkomsten af nye kollektive subjekter under *el estallido social*. Jeg vil argumentere for, at dette ikke blot havde en effekt på tilstande i samtiden, men også påvirkede erindringer om fortiden. Min analyse af erindringens forskellige roller i premencen er erindringsteoretisk funderet på Ann Rigneys konceptualisering af *the memory-activism nexus* ("Remembering Hope"; Gutman; Reading og Katriel; Eyerman) og indeholder ydermere en undersøgelse af premencens plads i et chilensk protestrepertoire, der er gået i arv på tværs af protestbølger gennem de sidste to årtier i Chile.

Un violador en tu camino er skabt af LASTESIS; et interdisciplinært og feministisk kunstnerkollektiv fra Valparaíso. Gruppen består af medlemmerne Daffne Valdés Vargas, Paula Cometa Stange, Lea Cáceres Díaz og Sibila Sotomayor Van Rysseghem. Navnet LASTESIS kan oversættes til 'teserne' og er en henvisning til gruppens ønske om at gøre feministiske teorier og tekster mere tilgængelige for et bredere publikum ved at bruge performance som medium (Huenchumil). LASTESIS' arbejde med at udbrede feministiske tekster er senere blevet udvidet til også at inkludere udgivelsen af en feministisk antologi i 2021, hvori gruppen samlede en stor mængde uddrag af tekster fra diverse tænkere, forfattere, kunstnere og aktivister (LASTESIS, *Antología Feminista*). I 2021 udgav LASTESIS også et manifest med titlen *Quemar el miedo: Un manifiesto* (Brænd frygten: Et manifest). Dog er *Un violador en tu camino* stadig deres mest kendte værk. Premencen varer få minutter og består af en gruppe deltagere, som reciterer en tekst til et technobeat, mens de udfører en simpel koreografi

(LASTESIS, "intervención colectivo"). Følgende er en dansk oversættelse af teksten:

Patriarkatet er en dommer,
som dømmer os for at blive født,
og vores straf
er volden, som du ikke ser.

Patriarkatet er en dommer,
som dømmer os for at blive født,
og vores straf
er volden, som du nu ser.

Det er kvindedrab.
Straffrihed til min morder.
Det er forsvindingerne.
Det er voldtægten.

Og det var ikke min skyld; ikke hvor jeg var, ikke hvad jeg havde på
(x4).

Voldtægtsmanden var dig.
Voldtægtsmanden er dig.
Det er strisserne.
Dommerne.
Staten.
Præsidenten.

Den undertrykkende stat er en voldtægtsmand.
Den undertrykkende stat er en voldtægtsmand.
Voldtægtsmanden var dig.
Voldtægtsmanden er dig.

Sov trygt, uskyldige pige,
uden at bekymre dig om banditten.
For over din søde og smilende søvn
våger din kærlige carabinieri.

Voldtægtsmanden er dig (x4).²

Med *Un violador en tu camino* ønskede LASTESIS at arbejde med temaer som voldtægt og straffrihed, som de valgte at belyse igennem den argentinske antropolog Rita Segatos tekster (Caceres Infante). En af hovedtemaerne i Segatos arbejde er hendes afvisning af ideen om, at seksuel vold er drevet af lyst. Ifølge hende er det snarere en ekshibitionistisk demonstration af dominans (Segato 226). Derfor ser Segato en nødvendighed i at trække seksuel vold ud i offentligheden, da det længe har været et anliggende forvist til intimsfæren (226-227).

I månederne efter den første opførelse af performancen i Valparaíso blev *Un violador en tu camino* opført overalt i Chile: fra Arica i nord til Punta Arenas i syd (Fabra og Jacquin). Derudover spredte performancen sig også internationalt på et niveau, som LASTESIS ikke havde forventet (Caceres Infante). Det feministiske kartografkollektiv GeoChicas har udarbejdet et interaktivt kort, der viser registrerede opførelser af *Un violador en tu camino* verden over (Fabra og Jacquin). Her kan man observere, at performancen allerede i november 2019 blev opført i Argentina, Mexico, Ecuador, USA, England og Tyskland. Senere nåede performancen også til Tunesien, Israel, Tyrkiet, Kenya, Indien, Japan og Kirgisistan. Under performancens internationale spredning blev den tilpasset og oversat til et væld af forskellige konfliktuelle og kulturelle kontekster. En af de mest mindeværdige udgaver af performancen udenfor Chile blev opført af fire kvinder bevæbnet med kalasjnikov i Kurdistan (@Kog_kkb). Performancen interagerede også med #MeToo-bevægelsen, blandt andet da aktivister i januar 2020 opførte

---

2 Den originale tekst på spansk kan findes på LASTESIS' Instagram-profil (ATENCIÓN SANTIAGO).

den foran retsbygningen i New York, hvor Hollywood-producer Harvey Weinsteins retssag foregik (Gray; Martin og Shaw).

I deres manifest fra 2021 beskriver LASTESIS, hvordan performancen gør det muligt "[a]t besætte, selvom det kun er for en kort tid, historisk maskuliniserede ytringsrum, hvortil andre subjektiviteter er nægtet adgang. Rum hvor vores stemmer, vores krav, vores fordømmelser og vores ideer kan blive hørt" (*Quemar el miedo* 105). *Un violador en tu camino* indgår dermed i kampen for at eksistere, for at komme til syne og for at hæve stemmen (*Quemar el miedo* 105-106). Performancen kan forstås igennem performanceforsker Diana Taylors beskrivelse af, hvordan den kunstneriske praksis "[...] som en gentagen handling, synliggør andre kulturelle baner og gør det muligt for os at modstå den dominerende konstruktion af kunstnerisk og intellektuel magt" ("*Introducción. Performance, teoría y práctica*" 19). Den er dermed en handling, hvor igennem viden, erindring og identitetsfølelse kan blive transmitteret (*Performance* 25).

I min undersøgelse af performancens transformerende potentiale, som LASTESIS reflekterer over i deres manifest (*Quemar el miedo* 101-117), trækker jeg på Jacques Rancières arbejde med de to termer *det sanseliges deling* og *politisk subjektivering* og deres sammenspil i skæringspunktet mellem politik og æstetik. Ranciére definerer det sanseliges deling som "[d]et system af sanseligt selvindlysende forhold, der lader os se, at noget fælles er til, og samtidig lader os se de udskæringer, som definerer de respektive pladser og dele i dette [...]" (*Den frigjorte* 153). Det sanseliges deling beskriver skellet mellem det synlige og usynlige i samfundet, mellem dem, der kan få del i det fælles, og dem, der ikke kan (154). For Ranciére handler politik om "[...] det, man kan se, og det, man kan sige derom, om, hvem der har evnen til at se og egenskaberne til at sige [...]" (154). Tilsvarende er kunst som en æstetisk praksis ifølge Ranciére i stand til at omrangere opfattelserne "mellem hvad der er synligt, tænkeligt og forståeligt og hvad der ikke er" (citeret i Thomas og Wójcik). Politik og kunst hænger dermed sammen, idet de begge omfatter et arbejde på det sanseliges deling (Ranciére, *Den frigjorte* 73). Kunsten kan specifikt via dens bidrag til at "omstøbe rammerne for vores opfattelsesmåder og dynamikken i vores affekter" (93) åbne for nye former for politisk subjektivering (93). Politisk subjektivering

dækker over den proces, hvorigennem politiske subjekter manifesterer sig og konfronterer den dominerende konfiguration af det sanseliges deling (*Disagreement* 35-36) og er karakteriseret af "[...] dannelsen af en *en*, der ikke er et *selv*, men et *selvs* forhold til et andet" (*Ti teser* 87).

Forståelsen af performancen som et medium for erindring (Taylor, *Performance* 25) er relevant i forbindelse med dens potentiale som æstetisk praksis for at gribe ind i det sanseliges deling og samtidig muliggøre fremkomsten af nye kollektive subjekter. Jeg argumenterer for, at *Un violador en tu camino* ikke blot førte til en synliggørelse af tilstande og dermed en opståen af nye kollektive subjekter i samtiden, men også havde en effekt på erindringen af fortiden.

I løbet af de seneste år har der inden for erindringsstudier været en øget interesse for forholdet mellem erindring og aktivisme. Det er blandt andet kommet til udtryk i erindringsforskeren Ann Rigney's konceptualisering af den såkaldte *memory-activism nexus* ("*Remembering Hope*"; "*Mediations of Outrage*"; "*Afterword*"). Denne neksus består ifølge Rigney af den flerdimensionelle og sammenfildrede dynamik mellem *memory activism*, *memory of activism* og *memory in activism* ("*Afterword*" 299). Konceptualisering af dimensionerne bygger på tidligere studier af erindringens forskellige roller i aktivisme (Gutman; Reading og Katriel; Eyerman). I nærværende artikel vil jeg kun fokusere på dimensionerne *memory activism* og *memory in activism* i forbindelse med min analyse af *Un violador en tu camino*. Rigney definerer de to dimensioner som henholdsvis en "[...] omstridt handling der promoverer bestemte erindringer [...]" og "[...] erindringens rolle i nye konflikter [...]" ("*Afterword*" 299). Jeg vender tilbage til dimensionerne og deres teoretiske grundlag (Eyerman; Gutman og Wüstenberg) i de to sidste afsnit af analysen.

VOLDTÆGTSMANDEN ER DIG:

PERFORMANCENS TEKST OG KOREOGRAFI

Få dage efter den første udgave af *Un violador en tu camino* i Valparaíso indkaldte LASTESIS via et opslag på deres Instagram-profil kvinder og LGBTQ+ personer til at deltage i den næste opførelse af performancen i hovedstaden Santiago den 25. november 2019 (*ATENCIÓN SANTIAGO*). Deltagere blev

opfordret til at komme klædt i "gå-i-byen-tøj" og medbringe et sort stykke stof, som kunne bruges som bind for øjnene. Gruppen delte også teksten til performancen via opslaget.

Teksten til *Un violador en tu camino* begynder med to næsten identiske vers, kun adskilt af en lille forskel. Volden går fra at være usynlig til at være synlig for beskueren: "[...] volden, som du ikke ser" og "[...] som du nu ser". Performancens indgriben i det sanseliges deling ses her eksplicit udtrykt i teksten. Der er tale om en reorganisering af skellet mellem det synlige og usynlige, som muliggør en anerkendelse af den vold, som individer, der ikke er en del af patriarkatet eller afviger fra dets norm, bliver udsat for (Segato 231). Afsløringen af volden bliver efterfulgt af en udpegelse af dens udøvere. Performancen konfronterer først tilskuerne, idet dens tekst proklamerer, at "Voldtægtsmanden var/er dig", mens deltagerne peger lige frem (Colectivo Registro Callejero). Derefter bliver politiet, domstolene, staten og præsidenten konfronteret på samme vis. Denne konfrontation af det patriarkalske system i form af henvendelsen til tilskueren og placeringen af skylden hos diverse samfundsinstitutioner er alle måder, hvorpå seksuel vold bliver synliggjort og rammesat som et samfundsstrukturelt problem i performancen. Her er inspirationen fra Segato tydelig i forbindelse med performancens klare afvisning af seksuel vold som et fænomen, der tilhører intimsfæren.

Tekstens indgriben i det sanseliges deling indeholder samtidig en afmærkning af et "dem" og et "os". Disse kollektive subjekter består henholdsvis af patriarkatet og de individer, det udsætter for seksuel vold, hvor sidstnævnte bliver fysisk repræsenteret af deltagerne i performancen. Man kan dermed her observere den *andethed*, som er iboende i dannelsen af politiske subjekter ifølge Rancièr (Ti *teser* 90-91). Performancens synliggørelse af seksuel vold er et vitalt element i dannelsen af det kollektive "vi", idet den muliggør, at de førnævnte individer ikke længere står alene med deres oplevelser. Denne kollektivisering af den enkeltes oplevelse giver individerne styrken til at gøre modstand mod det undertrykkende system (Sepúlveda Eriz 208-209). En lignende proces har man også kunnet observere i forbindelse med #MeToo-bevægelsen, som også synliggjorde seksuelle overgreb og samlede de individer, der havde været udsat for dem, i kampen for retfærdighed.

I teksten skifter LASTESIS mellem at bruge et "jeg" og et "vi". Når der i teksten bliver refereret til et "jeg", er der ikke tale om et specifikt individ. Det skal snarere forstås som en måde at repræsentere et "os", der består af individer, der er blevet udsat for det patriarkalske systems udøvelse af vold (Martin og Shaw 4). Tanken om, at "jeget" skal forstås som en markør for en kollektiv oplevelse i performancen bliver bekræftet i LASTESIS' manifest fra 2021. Under overskriften "NOSOTRAS" (vi) begynder gruppens manifest med sætningen: "Den enkeltes oplevelse er alles oplevelse" (*Quemar el miedo* 9) og bruger derefter konsekvent pronomenet "vi" igennem manifestet. Det sidstnævnte anser gruppen som en feministisk og politisk handling, der er nødvendig for kollektiviseringen af personlige oplevelser: en praksis, der er central i kampen mod patriarkatet (*Quemar el miedo* 9).

Både i performancens tekst og koreografi bliver der flere gange refereret til det chilenske politikorps, de såkaldte *carabineros*. Først og fremmest er titlen på performancen en reference til det gamle slogan "En ven på din vej", som politikorpset benyttede sig af under et PR-fremstød i 80'erne (Fortin m.fl. 380; Sepúlveda Eriz 207). Dernæst er det sidste vers i teksten (i kursiv) en eksakt gengivelse af femte vers i politikorpsets officielle hymne, der stammer tilbage fra 1928 (*Carabineros de Chile*). Begge referencer spiller på politikorpsets egen opfattelse af at være samfundets beskyttere. En opfattelse som LASTESIS finder absurd i sammenhæng med korpsets brug af seksuel vold som afskrækkelsesmetode mod kvindelige aktivister og aktivister fra LGBTQ+ miljøerne under *el estallido social* (Huenchumil).

I forbindelse med protesterne, der strakte sig fra oktober 2019 til marts 2020, blev der indrapporteret flere hundrede sager om seksuel vold mod aktivister til Det Nationale Institut for Menneskerettigheder i Chile (INDH, *Mapa*). Den seksuelle vold bestod blandt andet i tvungne afklædninger, berøringer, voldtægtstrusler og fuldbyrdede voldtægter, som aktivister blev udsat for, mens de var i politiets varetægt (INDH, *Informe* 45-51).

Un violador en tu camino refererer også til politiets behandling af aktivister igennem dens koreografi, der blandt andet indeholder en serie af squats, som deltagerne udfører i løbet af performancen (Colectivo Registro Callejero). Denne del af koreografien er en reference til, hvordan aktivister under protesterne blev tvunget til at lave squats nøgne, mens de var i po-

litiets varetægt under påskud om, at det var for at finde gemte genstande i deres kropsåbninger (Sepúlveda Eriz; Human Rights Watch). Dette skete på trods af, at politikorpset tidligere på året havde forbudt betjente at bruge denne form for praksis (Human Rights Watch). Politiets nedværdigende behandling af arresterede aktivister under protesterne fremgik også af en rapport fra INDH (*Informe* 47).

Ved hjælp af de ovenstående referencer i performancens titel, tekst og koreografi konfronterer LASTESIS det chilenske politikorps med dets ageren overfor aktivister under *el estallido social* og dekonstruerer dermed korpsets opfattelse af den chilenske betjent som værende beskytteren, der våger over den sovende "uskyldige pige". Performancens indgriben i det sanseliges deling kan dermed også observeres på dette niveau. Den bringer politikorpsets nedværdigende behandling af aktivister frem i lyset og lægger sig dermed op af Rancières forståelse af den politiske dimension af det æstetiske, idet den faciliterer "[...] et brud med den gamle konfiguration af det mulige" (*Den frigjorte* 73). Politikorpset bliver afmærket som en del af et "dem", en del af en andenhed, der også består af andre institutioner og individer, som tager del i eller opretholder den patriarkalske samfundsstruktur. Det er denne "anden", som "viet" konfronterer og dermed understreger performancens medvirken i en politisk subjektiveringsproces, som ifølge Ranciére er "[...] et fælles, polemisk sted for håndteringen af uret og demonstrationen af lighed" (*Ti teser* 91). Udstillingen af politiet som voldtægtsmænd blev af mange anset for at være stærkt provokerende og medførte derfor også et modsvar fra det chilenske politikorps, som i 2020 beskyldte LASTESIS for, blandt andet, at opildne til vold mod deres betjente (Rivera). Dette skete efter, at gruppen havde publiceret en videoperformance med titlen *MANIFESTO AGAINST POLICE VIOLENCE* i samarbejde med gruppen Pussy Riot, hvori politikorpset igen blev kraftig kritiseret (Pussy Riot).

PERFORMANCEN SOM DEL AF ET CHILENSK PROTESTREPERTOIRE

Den 25. november 2019 blev *Un violador en tu camino* opført flere forskellige steder i den chilenske hovedstad af en mindre gruppe aktivister, blandt andet foran bygningen der huser den chilenske højesteret og foran en po-

litistation i centrum af Santiago (Colectivo Registro Callejero; Chris, "un violador ..."). Udover højesteretten huser *Palacio de los Tribunales de Justicia* også domstolene for Chiles væbnede styrker, herunder det chilenske politikorps (Corte Marcial). At LASTESIS valgte at opføre performancen foran denne bygning, skal ses som en reference til den straffrihed, der tilfaldt en stor andel af de chilenske betjente, der begik voldelige overgreb mod aktivister under *el estallido social* (Human Rights Watch). Udover steder forbundet med det chilenske politikorps blev performancen også opført foran katedralen i Santiago samme dag (Chris, "VID"). Performancen har dermed flere gange indtaget symbolske steder, som LASTESIS selv har kaldt for "[...] historisk maskuliniserede ytringsrum [...]" (*Quemar el miedo* 105), da de på hver deres måde repræsenterer det patriarkalske system, som performancen gør modstand imod. Performancens placering i det offentlige rum bidrog til dens indgriben i det sanseliges deling og medvirken i fremkomsten af nye kollektive subjekter. Denne flygtige besættelse af symboladede steder understregede performancens politiske rolle i den forstand, at Rancière beskriver politik, som omdannelsen af det offentlige rum til "[...] et rum for manifestationen af et subjekt [...]", der samtidig rekonfigurerer det, "[...] der i rummet er at gøre, at se, at navngive" (*Ti teser* 54). Performancen introducerede tidligere forstummede stemmer i det offentlige rum, som tog til genmæle og synliggjorde et undertrykkende system på steder, der repræsenterede den dominerende organisering af det sanselige.

Un violador en tu camino kan ses som værende en del af en serie af performative aktivisterinterventioner i det offentlige rum i Chile igennem de sidste ti år, der har været præget af skiftende protestbølger (Somma og Donoso). Blot et år før *el estallido social* i 2019 oplevede landet en massiv feministisk protestbølge, der blandt andet blev kendt som *el Tsunami Feminista*. Protestbølgen udsprang fra universiteterne, hvor der var stor utilfredshed med institutionernes behandling af sexchikanesager mellem undervisere og studerende, som sjældent ledte til afskedigelser (Gálvez Comandini m.fl.). Studenteraktivister organiserede strejker og besatte universitetscampusser. Protesterne bestod ikke bare i et opgør med seksuelle overgreb på universiteterne, men var også en reaktion på et mandsdomineret pensum og udbredt homo- og transfobi på landets uddannelsesin-

stitutioner (Gálvez Comandini m.fl. 124). En emblematiske intervention under *el Tsunami Feminista* fandt sted den 16. maj 2018 på hovedcampusset på Pontificia Universidad Católica (PUC) i Santiago. En gruppe topløse og maskerede aktivister ankom til universitetet med skilte, hvor der blandt andet stod "Herfra dimitterer voldtægtsmænd" (El Desconcierto). Interventionen kulminerede med, at en af aktivisterne klatrede op på en statue af Pave Johannes Paul II i en af campussens gårdhaver og sang feministiske slagsange foran et væld af studenteraktivister (@KenaLorenziniL). Performancen kritiserede både det pågældende universitets og den katolske kirkes syn på kvinder og seksuelle minoriteter.

Det er muligt at udpege mange ligheder mellem begivenhederne på PUCs campus i 2018 og LASTESIS' performance omtrent halvandet år efter. Begge interventioner konfronterer direkte det patriarkalske system igennem performances opført på symbolske steder i det offentlige rum og udpeger voldtægtsmændene, der lever i straffrihed. Sammenfaldet mellem de to interventioner er et eksempel på, hvordan protestbevægelser bliver påvirket af og bygger oven på tidligere bølger af aktivisme. Som erindringsforskeren Ron Eyerman har skrevet, henter sociale bevægelser "[...] inspiration og kraft ved at fylde sig selv med historie, referere til tidligere bevægelser og benytte sig af nedarvede rituelle performances" (79). Eyermans beskrivelse af fortidens rolle i nye sociale bevægelser er fundamentet for, hvad Rigney senere har kaldt for *memory in activism* ("Remembering Hope" 372). Interventionen på PUC i 2018 er blot en af mange eksempler på, hvordan *Un violador en tu camino* udspringer af de sidste to årtiers aktivisthistorie i Chile. Her har performance været en æstetisk udtryksform, hvor igennem sociale bevægelser har kunnet synliggøre deres utilfredshed og krav. For eksempel arrangerede aktivister i 2006 et såkaldt *besatón* i Santiago til fordel for LGTBQ+ rettigheder i Chile (Gálvez Comandini m.fl. 108). Et *besatón* er en form for performance i det offentlige rum, hvor et stort antal deltagere samtidigt kysser hinanden i aktivistisk øjemed. Et andet eksempel kunne være flashmobben *Thriller por la Educación*, der blev opført af aktivister foran præsidentpaladset *La Moneda* under studenterprotesterne i 2011. Her dansede hundredvis af udklædte deltagere til Michael Jacksons sang "Thriller" i protest mod det neoliberale, chilenske uddannelsessystem (CanalFech).

Deltagerne i *Thriller por la Educación* blev mobiliseret igennem en åben opfordring på de sociale medier (Utman 117). LASTESIS brugte samme strategi i forbindelse med deres performance otte år senere.

Interventionerne i 2018, 2011 og 2006 viser, hvordan performance i det offentlige rum de sidste to årtier har været en fast del af chilenske aktivisters protestrepertoire på tværs af både protestbølger og -bevægelser i forskellige politiske kontekster.

LASTESIS SENIOR OG DEN SEKSUELLE VOLDS KONTINUITET

Fra et erindringsmæssigt synspunkt er der specielt én opførelse af *Un violador en tu camino*, som er emblematiske i forhold til de sidste fem årtiers chilenske historie, en periode, der har været præget af militærdiktaturet ledet af Augusto Pinochet (1973-1990) og den efterfølgende tilbagevenden til demokratiet og forsoningsprocessen. Den 4. december 2019 opførte over 10.000 deltagere, hovedsageligt kvinder over 40 år, *Un violador en tu camino* foran nationalstadionet i Santiago (Cisnes Salvajes; CNN Chile). Denne specifikke opførelse er stadig en af de største versioner af performance på chilensk jord. Begivenheden er blevet kendt som LASTESIS Senior efter gruppen, der organiserede den. Efter de første opførelser af performance i Valparaíso og Santiago havde LASTESIS delt både tekst og beat via sociale medier (*LASTESIS convoca*), hvilket gjorde det muligt for grupper som LASTESIS Senior at opføre performance uden de originale kunstneres direkte medvirken.

Nationalstadionet og det dertilhørende sportskompleks er tæt forbundet med diktaturtiden i Chile. Området blev i de første måneder efter militærkuppet i september 1973 brugt som improviseret fangelejr for tusindvis af politiske fanger (Estadio Nacional, Memoria Nacional). Mange af disse fanger blev tortureret, og flere blev også henrettet. Specielt kvindelige fanger blev udsat for tortur i form af seksuel vold (Hite og Sturken 33).

Brugen af seksuel vold som torturmetode mod politiske fanger var udbredt under diktaturtiden i Chile. Dette kom blandt andet til udtryk i den rapport som Valech-Kommissionen udgav i 2005, der samlede anonyme vidnesbyrd fra tidligere politiske fanger. Her var der dedikeret et separat afsnit til vidnesbyrd fra kvinder, der var blevet udsat for seksuel vold under

deres ophold i regimets detentionscentre, heriblandt nationalstadionet (Comisión Nacional sobre Prisión Política y Tortura 251-257).

LASTESIS Senior synliggjorde den statsautoriserede volds lange historie i Chile ved at fremhæve diktaturtidens overgreb, der tidligere har været begrænset til stede i den offentlige erindring. LASTESIS Senior kan dermed på sin vis forstås som en form for erindringsaktivisme. Gutman og Wüstenberg definerer erindringsaktivister som "[...] aktører (individuelle eller kollektive), der engagerer sig i en strategisk erindring af fortiden for at opnå eller forhindre en ændring i den offentlige erindring ved at arbejde udenfor statslige kanaler" (2).

Marcela Betancourt, talskvinde for LASTESIS Senior, har udtrykt sin beundring for den nye generation af kvinder, som LASTESIS er en del af, der ikke vil tie om kønsrelaterede overgreb (81). Denne beundring var en af de primære motivationer bag organiseringen af LASTESIS Senior performancen (81). I modsætning til LASTESIS' generation var de tidligere generationer af kvinder i Chile, der blev født under diktaturet, i store træk forblevet tavse (Betancourt Sáez 81). Deres tavshed var ofte motiveret af frygten for represalier fra den chilenske stat, en frygt, som de havde arvet fra deres forældre, der i flere tilfælde havde været udsat for statsvold tilbage i 1970'erne og 1980'erne. Forældrene havde ligeledes været tavse, eftersom de ønskede at spare deres familier for mere smerte (Hite og Sturken 33). Performancen foran nationalstadionet brød denne intergenerationelle tavshed og forbandt samtidig historier om overgreb fra to turbulente perioder i nyere chilensk historie: diktaturtiden (Comisión Nacional sobre Prisión Política y Tortura 251-257) og *el estallido social* (INDH, *Informe* 45-51). Den intergenerationelle forbindelse mellem personer, der havde oplevet statsautoriseret, seksuel vold, som LASTESIS Senior skabte, bevidner, hvordan performancens frembringelse af nye former for politisk subjektivisering har en virkning på tværs af forskellige temporale og konfliktuelle kontekster. I kraft af performancens indgriben i det sanseliges deling blev individuelle oplevelser med seksuel vold fra de sidste fem årtier kollektiviseret, hvilket styrkede modstanden mod det patriarkalske system.

Den seksuelle volds kontinuitet er ikke kun synlig i den symbolske placering af performancen foran et tidligere torturcenter fra diktaturtiden.

Den kommer også til udtryk i performancens visuelle udtryk. Mere specifikt i forbindelse med LASTESIS' opfordring til deltagere om at medbringe et stykke stof, som kunne bruges som bind for øjnene (*ATENCIÓN SANTIAGO*), en opfordring, der i stor stil også blev efterfulgt af deltagerne til LASTESIS Senior (Cisnes Salvajes). At deltagerne bar bind for øjnene eller *venda*, som det hedder på spansk, kan forstås som endnu en reference til det chilenske militærdiktators overgreb mod politiske fanger (Sepúlveda Eriz).

I Valech-Kommissionens rapport fra 2005 fortæller mange af de overlevende, hvordan de igennem lange perioder af deres fangenskab i torturcentre var iført bind for øjnene, mens de blev voldtaget og tortureret af deres fangevogtere (251-257). At fratage de politiske fanger deres syn var så udbredt under militærdiktaturet, at det lagde navn til et af de mest berygtede torturcentre i Santiago: *La Venda Sexy*, der groft kan oversættes til "Det sexede bind for øjnene". I dette toplanshus i Santiago-kommunen Macul med adressen Irán 3037 fandt nogle af de mest sadistiske og grusomme seksuelle overgreb sted under diktaturtiden (Guzmán Jasmen, *La Venda Sexy*; Sepúlveda Eriz). Det var blandt andet her, at Ingrid Olderock, en eksbetjent og agent i diktaturets hemmelige politi (DINA), torturerede fanger ved hjælp af en hund, der var trænet til at begå seksuelle overgreb på mennesker (Guzmán Jasmen, *Ingrid Olderock*; Sepúlveda Eriz). *La Venda Sexy* er den dag i dag ikke anerkendt som et erindringssted eller blevet erklæret et historisk monument, som nationalstadionet og andre torturcentre er blevet efter afslutningen på militærdiktaturet. Huset er derfor stadigvæk på private hænder og utilgængelig for overlevende og pårørende. Sagen om *La Venda Sexy* er et godt eksempel på, hvor polemisk erindringspolitik i Chile forsat er.

Deltagernes bind for øjnene i *Un violador en tu camino* er dermed et erindringsaktivistisk element, der kræver offentlig opmærksomhed på militærdiktaturets umenneskelige behandling af politiske fanger, på samme måde som opførelsen foran nationalstadionet gjorde det i forbindelse med dens geografiske placering.

Igennem referencer i dens visuelle udtryk og placering i det offentlige rum konfronterede performancen offentligheden med, at disse groteske overgreb skete, og at den chilenske stats udøvelse af seksuel vold fortsætter.

Det demonstrerer, hvordan performancens effekt på det sanseliges deling fungerede på et multitemporalt niveau, der både adresserede fortidige og samtidige tilstande. Dette kan direkte observeres i performancens tekst, når der veksles mellem "voldtægtsmanden var dig" og "voldtægtsmanden er dig". *Un violador en tu camino* skal derfor ses som en kritik af det patriarkalske systems udøvelse af vold synkront og diakront.

KONKLUSION

Un violador en tu camino er en gadepresentation, der er tætpakket med referencer til dens chilenske ophav. Referencerne henviser til et væld af forskellige temporale og konfliktuelle kontekster fra de sidste fem årtiers chilenske historie. I denne artikel har jeg undersøgt, hvordan *Un violador en tu camino* som en æstetisk udtryksform greb ind i det sanseliges deling og samtidigt muliggjorde fremkomsten af nye kollektive subjekter. Performance synliggjorde det patriarkalske systems udøvelse af seksuel vold på flere forskellige niveauer igennem sin tekst, koreografi, visuelle udtryk og placering i det offentlige rum. Synliggørelsen af volden medførte en afmærkning af et "os" og et "dem" og faciliterede dermed fremkomsten af nye kollektive subjekter og deres indbyrdes forhold. Disse processer havde ikke bare en effekt i samtiden, men påvirkede også erindringer om fortiden. Ydermere giver analysen af performance et indblik i den rolle, som erindringen om tidligere konflikter spiller i nye konflikter. *Un violador en tu camino* er tæt forbundet med chilenske aktivisters brug af performative interventioner i det offentlige rum de sidste to årtier og står som et eksempel på, hvordan aktivister henter inspiration fra tidligere protestbevægelser og videreudvikler deres aktivistpraksisser. Performancens erindringsaktivistiske dimension formåede at samle aktivister på tværs af generationer i et multitemporalt opgør med statsautoriseret seksuel vold, eftersom den synliggjorde voldens kontinuitet i Chile: fra militærdiktaturets torturcentre til overgreb på aktivister under *el estallido social*.

Alexander Ulrich Thygesen, ph.d.-studerende på Afdelingen for Tysk og Romanske Sprog, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet. Har senest udgivet artiklen "'It's not 30 pesos. It's 500 years': Monuments, Memory, and Activism in the

Wallmapu during the Estallido Social in Chile” (*Literatura y Lingüística*, nr. 44, 2021). Den nærværende artikel er udarbejdet i forbindelse med et igangværende ph.d.-projekt om sammenhængen mellem erindring og aktivisme under protestbølgen *el estallido social* og den efterfølgende forfatningsproces i Chile.

A RAPIST IN YOUR PATH

Performance, activism, and memory during the estallido social in Chile

This article studies how the Chilean street performance *Un violador en tu camino* reorganized what Jacques Rancière calls *the distribution of the sensible* and simultaneously facilitated the emergence of new collective subjects. Theoretically anchored in Ann Rigney’s *memory-activism nexus*, it explores the performance’s role as part of an inherited Chilean protest repertoire, while arguing that the performance’s redistribution of the sensible and inherent collectivization of experiences did not only affect contemporary conditions, but also the remembrance of the past. The article demonstrates that *Un violador en tu camino* is an integrated part of a decades-long tradition of performative activist interventions in the public space in Chile and therefore serves as an example of how activists learn from earlier social movements and repurpose their practices in new contexts of contention. Furthermore, through the analysis of the performance’s lyrics, choreography, visual expression, and placement in the public space, the article concludes that the performance made visible the continuity of state perpetrated sexual violence in Chile: from the military dictatorship to the *estallido social* protest wave in 2019-2020 that together with the coherent emergence of new collective subjects, united activists from different generations in a multitemporal denouncement of the patriarchy’s abuse.

KEYWORDS

- DA: LASTESIS; *Un violador en tu camino*; *el estallido social*; det sanseliges deling; politisk subjektivering; the memory-activism nexus
- EN: LASTESIS; *Un violador en tu camino*; *el estallido social*; the distribution of the sensible; political subjectivation; the memory-activism nexus

LITTERATUR

- Betancourt Sáez, Marcela. "Ciudadanas en tiempos de estallido social. La emergencia de la denuncia de los abusos en la convocatoria feminista". *Escrituras feministas en la revuelta*, redigeret af Olga Grau m.fl., 2020, s. 73-82.
- Caceres Infante, Camilo. "Entrevista a Las Tesis 'la intervención o el problema que plantea es transversal'". *Arte al Limite*, 12. december 2019, www.artellimite.com/2019/12/12/entrevista-a-las-tesis-la-intervencion-o-el-problema-que-plantea-es-transversal/.
- CanalFech. "Thriller por la educación". *Youtube*, 26. juni 2011, www.youtube.com/watch?v=PGr2rHLqp-s.
- Carabineros de Chile. *Himno Institucional*. www.carabineros.cl/secciones/himno/. Tilgâet 15. april 2022.
- Chris. "un violador en tu camino". *Youtube*, 25. november 2019, www.youtube.com/watch?v=OLOljHQiN-U.
- Chris. "VID 20191125 145256192". *Youtube*, 25. november 2019, www.youtube.com/watch?v=8SR9ZPPG_6o.
- Cisnes Salvajes. "Las Tesis Seniors – Intervención colectiva en el frontis del Estadio Nacional – Ñuñoa (04-12-2019)". *Youtube*, 4. december 2019, www.youtube.com/watch?v=RpIHsXoJAKk.
- CNN Chile. "Marcela Betancourt, vocera de Lastesis Senior: 'Ha sido un proceso catártico y sanador para las mujeres'". *CNN Chile*, 4. december 2019, www.cnnchile.com/lodijeronencnn/entrevista-marcela-betancourt-vocera-lastesis-senior_20191204/.
- Colectivo Registro Callejero. "Performance colectivo Las Tesis 'Un violador en tu camino'". *Youtube*, 26. november 2019, www.youtube.com/watch?v=aB7r6hd03W4.
- Comisión Nacional sobre Prisión Política y Tortura. *Informe de la Comisión Nacional Sobre Prisión Política y Tortura*. Ministerio del Interior, 2. maj 2005, bibliotecadigital.indh.cl/handle/123456789/455.
- Corte Marcial. *HISTORIA, INTEGRACIÓN Y COMPETENCIA*. www.cortemarcial.cl/historia-integracion-y-competencia/. Tilgâet 14. juni 2022.
- della Porta, Donatella. "Ride the Movement Waves: Contribution to GTI Forum Planetize the Movement!". *Great Transition Initiative*, april 2020, greattransition.org/gti-forum/planetize-movement-della-porta.
- El Desconcierto. "'La foto del día': Celebran intervención feminista a torso desnudo frente a estatua del Papa Juan Pablo II". *El Desconcierto*, 16. maj 2018, www.eldesconcierto.cl/educacion/2018/05/16/redes-la-foto-del-dia-celebran-intervencion-feminista-a-torso-desnudo-frente-a-estatua-del-papa-juan-pablo-ii.html.
- Estadio Nacional, Memoria Nacional. estadionacionalmemorianacional.cl. Tilgâet 18. juni 2022.
- Eyerman, Ron. "Social movements and memory". *Routledge International Handbook of Memory Studies*, redigeret af Anna Lisa Tota og Trever Hagen, Routledge, 2016, s. 79-83.
- Fabra, Isaura og Celine Jacquin. "Mapa Un violador en tu camino". geochicas.org, geochicas.org/index.php/que-hacemos/proyectos/mapa-un-violador-en-tu-camino/. Tilgâet 15. april 2022.

- Fortin, Moira m.fl. "Representando Resistencia Feminista en Chile: Colectivo LASTESIS Crea Resonancia Global con Un Violador en tu Camino". *Acotaciones*, bd. 1, nr. 46, 2021, s. 365-398.
- Gálvez Comandini, Ana, m.fl. *Históricas: Movimientos feministas y de mujeres en Chile, 1850-2020*. LOM ediciones, 2021.
- Gray, Emma. "Women Stage Flash Mob Protest Outside Harvey Weinstein Trial". *HuffPost*, 10. januar 2020, www.huffpost.com/entry/protest-harvey-weinstein-trial-chile-an-anthem_n_5e1758ffc5b61f70194b7e57?fa.
- Gutman, Yifat. *Memory Activism: Reimagining the Past for the Future in Israel-Palestine*. Vanderbilt University Press, 2017.
- Gutman, Yifat og Jenny Wüstenberg. "Challenging the Meaning of the Past from below: A Typology for Comparative Research on Memory Activists". *Memory Studies*, oktober 2021, s. 1-17, doi: 10.1177/17506980211044696.
- Guzmán Jasmen, Nancy. *Ingrid Olderock: La mujer de los perros*. Montacerdos ediciones, 2021.
- Guzmán Jasmen, Nancy. *La Venda Sexy: La casa de la calle Irán 3037*. Montacerdos ediciones, 2021.
- Hite, Katherine og Marita Sturken. "Stadium Memories: The Estadio Nacional de Chile and the Reshaping of Space through Women's Memory". *Women mobilizing memory*, redigeret af Ay, se Gül Altınay m.fl., Columbia University Press, 2019, s. 27-47.
- Huenchumil, Paula. "Las mujeres chilenas detrás de la performance 'Un violador en tu camino'". *Interferencia*, 28. november 2019, interferencia.cl/articulos/las-mujeres-chilenas-detras-de-la-performance-un-violador-en-tu-camino.
- Human Rights Watch. "Chile: Llamado urgente a una reforma policial tras las protestas". hrw.org, 26. november 2019, www.hrw.org/es/news/2019/11/26/chile-llamado-urgente-una-reforma-policial-tras-las-protestas.
- INDH (Instituto Nacional de Derechos Humanos). *Informe Anual 2019: Situación de los Derechos Humanos en Chile en el Contexto de la Crisis Social*. december 2019, bibliotecadigital.indh.cl/handle/123456789/1701.
- INDH (Instituto Nacional de Derechos Humanos). *Mapa de violaciones a los derechos humanos*. <https://mapaviolacionesddhh.indh.cl>. Set 15. april 2022.
- @KenaLorenziniL. #OlaFeminista ... 16. maj 2018, twitter.com/KenaLorenziniL/status/996818141383716867.
- @Kog_kkb. Dünyanın ... 21. december 2019, twitter.com/Kog_kkb/status/1208291854913081345?s=20.
- LASTESIS. *Antología Feminista*. Penguin Random House Group Editorial, S.A., 2021.
- LASTESIS. ATENCIÓN SANTIAGO ... 23. november 2019, www.instagram.com/p/B5N1542FjmR/.
- LASTESIS. "intervención colectivo LASTESIS". *Youtube*, 20. november 2019, www.youtube.com/watch?v=9sbcUopmViM.
- LASTESIS. LASTESIS convoca ... 27. november 2019, www.instagram.com/p/B5X2BJ2lJ4H/.

- LASTESIS. *Quemar el miedo: Un manifiesto*. Editorial Planeta, 2021.
- Martin, Deborah og Deborah Shaw. "Chilean and Transnational Performances of Disobedience: LasTesis and the Phenomenon of Un Violador En Tu Camino". *Bulletin of Latin American Research*, bd. 40, nr. 5, 2021, s. 712-729, doi: 10.1111/blar.13215.
- Pussy Riot. "MANIFESTO AGAINST POLICE VIOLENCE/PUSSY RIOT x LASTESIS". *Youtube*, 28. maj 2020, www.youtube.com/watch?v=UPfcb9aTclo.
- Ranci re, Jacques. *Den frigjorte beskuer / Det sanseliges deling*. Oversat af Peter Borum, Informations Forlag, 2021.
- Ranci re, Jacques. *Disagreement: Politics and Philosophy*. Oversat af Julie Rose, University of Minnesota Press, 1999.
- Ranci re, Jacques. *Ti teser om politik*. Oversat af Anton Sylvest Lille r, Aleatorik, 2021.
- Reading, Anna og Tamar Katriel. *Cultural Memories of Nonviolent Struggles: Powerful Times*. Palgrave Macmillan, 2015.
- Rigney, Ann. "Afterword: The multiple entanglements of memory and activism". *Remembering Social Movements: Activism and Memory*, redigeret af Stefan Berger m.fl., Routledge, 2021, s. 299-304.
- Rigney, Ann. "Mediations of Outrage: How Violence Against Protestors Is Remembered". *Social Research: An International Quarterly*, bd. 87, nr. 3, 2020, s. 707-733, muse.jhu.edu/article/773959.
- Rigney, Ann. "Remembering Hope: Transnational Activism beyond the Traumatic". *Memory Studies*, bd. 11, nr. 3, juli 2018, s. 368-380, doi: 10.1177/1750698018771869.
- Rivera, Victor. "La ofensiva de Carabineros contra 'Lastesis' ante la Fiscalía: Acusa incitación de acciones violentas contra la institución". *La Tercera*, 16. juni 2020, www.latercera.com/la-tercera-pm/noticia/la-ofensiva-de-carabineros-contra-lastesis-ante-la-fiscalia-acusa-incitacion-de-acciones-violentas-contra-la-institucion/NBEWW526ZBCNFBSAQ5LCT52W4/.
- Segato, Rita. *La guerra contra las mujeres*. Prometeo Libros/ LOM ediciones, 2020.
- Senado.cl. *Logran histórico acuerdo para Nueva Constitución: participación ciudadana será clave*. 15. november 2019, www.senado.cl/noticias/constitucion/logran-historico-acuerdo-para-nueva-constitucion-participacion.
- Sepúlveda Eriz, Magda. "Colectivo LasTesis. Performance y feminismo en el Chile de la protesta social del 2019". *Revista Letral*, nr. 27, juli 2021, s. 193-213, doi: 10.30827/rl.voi27.20975.
- Somma, Nicolás M. og Sofía Donoso. "Chile's Student Movement: Strong, Detached, Influential – And Declining?" *Student Movements in Late Neoliberalism; Dynamics of Contention and Their Consequences*, redigeret af Lorenzo Cini m.fl., Palgrave Macmillan, 2021, s. 241-269.
- Taylor, Diana. "Introducción. Performance, teoría y práctica". *Estudios Avanzados de Performance*, redigeret af Diana Taylor og Marcela Fuentes, Fondo de Cultura Econ mica, 2011, s. 7-30.
- Taylor, Diana. *Performance*. Duke University Press, 2016, doi: 10.1515/9780822375128.

Thomas, Duncan og Anna Wójcik. *The Politics of Art: An interview with Jacques Rancière*. 9. november 2015, www.versobooks.com/blogs/2320-the-politics-of-art-an-interview-with-jacques-ranciere.

Utman, Jorge Saavedra. *The Media Commons and Social Movements: Grassroot Mediations Against Neoliberal Politics*. Routledge, 2019.